ەل بىرلىگىنەن بەرىك قامال تۇرعىزىپ، نىدەتتەن ساقتانۇ- تىزگىندەۋ توسقاۋىل شايقاسىنىڭ جەڭىسىنە قول جەتكىزەيىك

"نىدەت" شايقاسىن زاڭ بويىنشا جۇرگىزۇدە ٴىسىز بىلۇگە ٴتيىستى بىستەر

اۆتونومياڵى رايوننىڭ ٴادىلياـ اكىمشىلىك ورگاننىڭ باسشىسى، ادۋوكات ٴتىلشىنىڭ سۇراۋلارىنا جاۋاپ بەردى

□ گازەتىمىزدىڭ جالپىلىق اقپارات قۇرالدارى ٴتىلشىسى سۇي يۇنيان

قازىر نىدەتتەن ساقتانۇ - تىزگىندەۋ شەشۇشى ساتتە تۇر. نىدەتتەن ساقتانۇ - تىزگىندەۋ قىزمەتىن زاڭ بويىنشا قالاي ورىستەتۇ كەرەك؟ ۇكىمەت تاراۋلارى مەن قوعامدىق قاۋىمنىڭ زاڭدا جۇكتەلگەن قاندراي بورىشتارى بار؟ ٴتۇرلى بازارلاردىڭ قالىپتى جۇمىس جۇرگىزۇىن زاڭمەن قالاي قامتاماسىز ەتۇ كەرەك؟ ۋاقىتشا تۇرۋ تاريحىن جاسىرعاندار، اۋاشالاۋدان باس تارتقاندار، وسەك - ايىڭ شعارىپ، وسەك - ايىڭ تاراتقاندار قاندراي جاۋاپكەرشىلىك ارقالايدى؟ بۇقارا زاڭدىق قىزمەت وتەۋدى قالاي قاراستىرادى؟ 2 - ايدىڭ 6 - كۇنى ٴتىلشى اۆتونومياڵى رايوندىق ٴادىلياى مەڭگەرەمەسى پارتكومىنىڭ مۇشەسى، ورىنباسار مەڭگەرەمە باستىعى جۇو جىحاۋمەن، شىنجياڭ جيگىران ادۋوكاتتار ٴىس باسقارماسىنىڭ ادۋوكاتى، ٴۇرىمجى قالالىق ادۋوكاتتار قوعامىنىڭ ورىنباسار باستىعى حاي رۇيمەن سۇحباتتاسىپ، ولاردان وسى ماسەلەلەردى ٴبىر - بىرلەپ ٴتۇسىندىرۋدى سۇرادى.

ٴتىلشى: 1 - ايدىڭ 25 - كۇنى اۆتونومياڵى رايون ەلەۋلى توسىن الۋەمەتتىك دەنساۋلىق ساقتاۋ وقيعاسىنىڭ 1 - دارەجەلى اتتانىسقا كەلۋ دابىلىن سىكە قوسقاننان بەرى، ادامداردىڭ جىلجۇىن شەكتەۋ، ادامداردى اۋاشالاۋ سياقتى ٴبىر قىدىرۋ توتەپ بەرۋ شارالارىن قولداندى، مۇنى قالاي ٴتۇسىنۇ كەرەك؟

جوۋ جىحاۋ: نىدەت تۇلعاننان بەرى ٴار دارەجەلى ۇكىمەت قولدانعان ٴبىر قىدىرۋ ٴونىمدى توتەپ بەرۋ شاراسىنىڭ بارلىعىنىڭ «جۇقپالى اۋرۋلاردان ساقتانۇ جانە ەمدەۋ زاڭى»، «توسىن وقيعالارعا توتەپ بەرۋ زاڭى»، «توسىن الۋەمەتتىك دەنساۋلىق ساقتاۋ وقيعاسىنا شۇعىل توتەپ بەرۋ ەرەجەسى» سياقتى قاتىستى زاڭدار مەن اكىمشىلىك زاڭ ەرەجەلەر سىندى زاڭدىق نەگىزى بار.

وسى جولعى نىدەتتەن ساقتانۇ - تىزگىندەۋ قىزمەتىنىڭ ەڭ ماڭىزدى ەرەكشەلىگى — زاڭ بويىنشا ساقتانۇ - تىزگىندەۋ، مۇنى پارتيا ورتالىق كوميتەتىنەن تارتىپ اۆتونومياڵى رايوندىق پارتكوم مەن ۇكىمەتكە دەيىن بارلىعى ەرەكشە باسا دارىپتەدى جانە تالاپ ەتتى، بارلىق ساقتانۇ - تىزگىندەۋ شارالارى زاڭ بەلگىلەمەلەرى مەن تارتىپتەرىنە قاتاڭ نەگىزدەلە وتىرىپ زاڭ بويىنشا شعارلىعان، سوندىقتان بۇكىل قوعامداعى بارلىق ورىندار مەن ادامدار زاڭدىلىعى بەلگىلەمەلەرگە قاتاڭ نەگىزدەلىپ، نىدەتتەن ساقتانۇ قىزمەتىنىڭ ورنالاسترۇىنا مۇقيات بويسۇنىپ، نىدەتكە توتەپ بەرۋ قىزمەتىن جاقسى دەستەۋگە سايكەسىپ، نىدەتتەن ساقتانۇ - تىزگىندەۋ توسقاۋىل شايقاسىنىڭ جەڭىسىنە باتىل قول جەتكىزۇگە كەرەك.

ٴتىلشى: زاڭدىلىعى بەلگىلەمەلەرگە سايكەس، دياگنوزى تۇراقتاندىرىلعان نەمەسە شالدىقتى دەگەن كۇمان تاعىلعان ناۋقاس بايقالا قالسا، ەمدەۋ قۇرىلىمدارى سياقتى قاتىستى تاراۋلاردىڭ جاۋاپكەرشىلىگى نە؟

جوۋ جىحاۋ: «جۇقپالى اۋرۋلاردان ساقتانۇ جانە ەمدەۋ زاڭى»نىڭ بەلگىلەمەلەرىنە سايكەسىپ، ەمدەلەكەت كەزەكتەگى نىدەتكە "B تۇردەگى جۇقپالى اۋرۋدى A تۇردە باسقارۋ" بويىنشا ساقتانۇ - تىزگىندەۋ جۇمىسىن جۇرگىزدى. ەمدەۋ قۇرىلىمى A تۇردەگى جۇقپالى اۋرۋلاردى بايقاعان كەزدە، ناۋقاستاردى، اۋرۋ قوزدىرعىشتى الىپ جۇرگەندەردى اۋاشالاپ ەمدەيدى، اۋاشالاۋدىڭ شەكتى مەرزىمى ەمدەيتسيناڵىق تەكسەرۋدىڭ ناتيجەسىنە قاراي بەلگىلەنەدى؛ نىدەتكە شالدىقتى دەپ كۇمان تاعىلعاندار دياگنوز تۇراقتاندىرىلۋدىڭ الدىندا بەلگىلەنگەن ورىندا جەكە اۋاشالانىپ ەمدەلەدى؛ ەمدەۋ قۇرىلىمنىڭ دەڭگەيى ناۋقاستارمەن، اۋرۋ قوزدىرعىشتى الىپ جۇرگەندەرمەن، نىدەتكە شالدىقتى دەپ كۇمان تاعىلعاندارمەن جاقىن جۇىسقاندارعا بەلگىلەنگەن ورىندا ەمدەيتسيناڵىق باقلاۋ جۇرگىزىلەدى جانە باسقا دا قاجەتتى ساقتانۇ شاراسى قولدانىلادى. بۇل ەمدەۋ قۇرىلىمنىڭ، ٴسوز جوق، وتەۋگە ٴتيىستى بورىشى اداماردىڭ، ٴسوز جوق، سايكەسىپ وتەۋگە ٴتيىستى بورىشى.

ٴتىلشى: نىدەتكە قارسى اتتانۇدا ازاماتتار زاڭدىق بورىشتارىن قالاي وتەۋى كەرەك؟

حاي رۇي: نىدەت الدىندا ەشقاندراي ادام قاعىس قالا الماىدى، نىدەتتەن ساقتانۇ - تىزگىندەۋ قىزمەتىن ٴتۇسىنۇ جانە قولداۋ — ٴاربىر ازاماتتىڭ قوعامدىق جاۋاپكەرشىلىگى جانە بورىشى، "قاشقالاقتاماۋ، قارسىلاسپاۋ، كەڭەيتىپ جايماۋ، تاراتپاۋ، وسەك - ايىڭعا سەنبەۋ، وسەك - ايىڭ تاراتپاۋ، شۇ كوتەرمەۋ، پالە شعارماۋ، كەدەرگىلىك جاساماۋ، اۋرە تۇدىرماۋ، جالعان تاۋار جاساماۋ، جالعان تاۋار ساتپاۋ" سياقتىلاردى ورىندىداۋ كەرەك. ازاماتتار جاسىنا تولعان ٴاربىر ازاماتتار كوپ ٴتۇرلى ارنالارمەن ۇيرەنىپ، جانىندىعى قارتتار مەن بالالارعا ناقتى جاعدايدى ٴتۇسىندىرىپ، زاڭ - ەرەجەلەردى ٴتۇسىندىرىپ، نىدەتكە بىرگە قارسى تۇرۋدى كەرەك.

ٴتىلشى: بۇقارا ٴوز باسىنىڭ تازالىعىن قورعاۋدى جاقسى بىستەۋدىڭ سىرتىندا، تاعى قاندراي نىدەتتەن ساقتانۇ قىزمەتىن زاڭ بويىنشا سايكەسىپ بىستەۋدى قاجەت؟ ەگەر بۇقارادا ۋاقىتشا تۇرۋ تاريحىن جاسىرۋ، اۋاشالاۋدان باس تارتۋ سياقتى ەرەكەتتەر بولسا، قاندراي زاڭدىق جاۋاپكەرشىلىك ارقالايدى؟ ەڭ اۋىر بولعاندا قاندراي جازا بەرىلۋى مۇمكىن؟

جوۋ جىحاۋ: وسى جولعى نىدەتكە قاراتا، ەمدەلەكەت A تۇردەگى (ەڭ جوعارى دارەجەلى) جۇقپالى اۋرۋلاردان ساقتانۇ - تىزگىندەۋ شاراسىن قولداندى، سوندىقتان «جۇقپالى اۋرۋلاردان ساقتانۇ جانە ەمدەۋ زاڭى»نىڭ بەلگىلەمەلەرى بويىنشا، جۇگىحۋا حالىق رەسپۇبليكاسى اۋماعندا، ەگەر بارلىق ورىن مەن جەكە، ٴسوز جوق، اۋرۋدان ساقتانۇ - تىزگىندەۋ قۇرىلىمنىڭ، ەمدەۋ قۇرىلىمنىڭ جۇقپالى اۋرۋعا قاتىستى تەكسەرۋ، بايقاۋ، ۇلگى الۋ، اۋاشالاپ ەمدەۋ سياقتى ساقتانۇ - تىزگىندەۋ شارالارىن قابىلداپ، قاتىستى جاعدايلاردى ٴوز قالپىندا ايتۋى كەرەك.

حاي رۇي: دياگنوزى تۇراقتاندىرىلعاندار جۇىسۋ تاريحىن ايتقىسى كەلمەيتىن نەمەسە جاسىراتىن، نە دياگنوزى تۇراقتاندىرىلعاندارمەن جاقىن جۇىسقاندار جۇىسۋ تاريحىن مويىنداماىتىن، سوندراي - اق اۋاشالاۋعا سايكەسپەيتىن، ٴتىپتى، قاشىپ كەتەتىن جايتتەر تۇىلسا، قوعام حاۋىپسىزدىگى ورگانى الۋەمەتتىك اۋماققا جانە ەمدەۋ قۇرىلىمنا كومەكتەسىپ ولارعا زورلىقتى تۇردە اۋاشالاۋ، ەمدەۋ شاراسىن قولدانادى. جوعارىداعى جايتتەگى اعاتتىعى سەبەبىنەن جۇقپالى اۋرۋدىڭ تارالۋىنا اپارىپ سوقتىرعاندارعا، زاردابى اۋىر بولعاندارعا، الۋەمەتتىك حاۋىپسىزدىككە زيان جەتكىزگەندەرگە «قىلمىستىق بىستەر زاڭى»نىڭ بەلگىلەمەسى بويىنشا، اعاتتىق وتكىزىپ حاۋىپتى ٴادىس ارقىلى الۋەمەتتىك حاۋىپسىزدىككە زيان جەتكىزۇ قىلمىسىنا ساي قىلمىسى تۇراقتاندىرىلىپ، 3 جىلدان جوعارى 7 جىلدان تومەن مەرزىمدى قاماۋ جازاسى بەرىلەدى؛ زاردابى جەڭىل بولعاندارعا 3 جىلدان تومەن مەرزىمدى قاماۋ جازاسى بەرىلەدى نەمەسە قولدا جۇمىس بىستەتىلەدى.

ەگەر دياگنوزى تۇراقتاندىرىلعان ناۋقاس ٴوزىنىڭ جاڭا تيپتەگى ايدارشا ۋيرۇسىپەن جۇعىمدالعانىن نەمەسە ۋيرۇسپەن جۇعىمدالعان كۇماندى اۋرۋ بەلگىلەرى بار ەكەنىن بىلە تۇرا ٴوز بەتىمەن باقلاۋ - تىزگىندەۋدەن قاشىپ، توسىن جۇقپالى اۋرۋدى قاساقانا تاراتىپ، سول ارقىلى الۋەمەتتىك حاۋىپسىزدىككە زيان جەتكىزىپ، حاۋىپتى ٴادىس ارقىلى اناعۇرلىم اۋىر الۋەمەتتىك حاۋىپسىزدىككە زيان جەتكىزۇ قىلمىسىن قالىپتاستىرۋى مۇمكىن بولسا، «قىلمىستىق بىستەر زاڭى» بويىنشا 3 جىلدان جوعارى 10 جىلدان تومەن مەرزىمدى قاماۋ جازاسىنا ۇكىم ەتىلەدى، ادامنىڭ اۋىر جارالانۋىن، ٴولۋىن تۇدىرعاندار نەمەسە الۋەمەتتىك، جەكەنىڭ مال - مۇلكىن اۋىر زيانعا ۇشىراتقاندار 10 جىلدان جوعارى مەرزىمدى قاماۋ جازاسىنا، مەرزىمسىز قاماۋ جازاسىنا نەمەسە ٴولىم جازاسىنا ۇكىم ەتىلەدى.

ٴتىلشى: زاڭدىلىعى بەلگىلەمەلەر بويىنشا ۇكىمەت تاراۋلارى قاندراي ينفورماتسيالاردى دەر كەزىندە اشىق جاريالاپ وتىرۋى كەرەك؟

حاي رۇي: نىدەت تۇىلعان سوڭ، حالىق ۇكىمەتى اشىق جاريالاۋعا ٴتيىستى ينفورماتسيالار الۋەمەتتىك دەنساۋلىق ساقتاۋ وقيعالارى جانە جۇقپالى اۋرۋ نىدەتىنىڭ سيپاتى، سەبەبى، تۇىلعان جەردىڭ كولەمى، ٴولىم - ٴجىتىم جانە شارپىعان ادامداردىڭ كولەمى، ٴبىر جاقتى ەتۇ شارالارى مەن تىزگىندەۋ جاعدايى، سوندراي - اق تۇىلعان جەردەگى نىدەتتەگى تىزگىندەۋدەگى كۇشىنەن قالدىرۋ سياقتىلاردى قامتيدى. قوعامداعى قاۋىم رەسمي ارنالارمەن ينفورماتسيا الۋى، وسەك - ايىڭ شعارماۋى، وسەك - ايىڭعا سەنبەۋى، وسەك - ايىڭ تاراتپاۋى ٴتيىس.

ٴتىلشى: قازىر ينتەرنەتتە كەيبىر نەگىزسىز ينفورماتسيالار جانە قاۋەسەتتەر بار، كوپتەگەن ينفورماتسيالاردى ۇكىمەت جاق تەرىسكە شعاردى. وسەك - ايىڭ شعارسا، وسەك - ايىڭ تاراتسا قاندراي زاڭدىق جاۋاپكەرشىلىك ارقالايدى؟

جوۋ جىحاۋ: «توسىن وقيعالارعا توتەپ بەرۋ زاڭى»ندا توسىن تۇىلعان وقيعالار اۋقىمىنىڭ داۋىنا نەمەسە شۇعىل جاعدايعا توتەپ بەرۋ، ٴبىر جاقتى ەتۇ قىزمەتىنە قاتىستى جالعان ينفورماتسيالاردى ويدان شعارعاندار ٴارى تاراتقاندار، ياكي توسىن تۇىلعان وقيعالار اۋقىمىنىڭ داۋىنا نەمەسە شۇعىل جاعدايعا توتەپ بەرۋ، ٴبىر جاقتى ەتۇ قىزمەتىنە قاتىستى جالعان ينفورماتسيا ەكەنىن بىلە تۇرا تاراتقاندار تۇزەتۋگە بۇيرىلىپ، ەسكەرتۇ بەرىلەدى؛ اۋىر زاردابى تۇدىرعاندار ەڭ بويىنشا كاسىپتىك قيمىلى ۇاقتىتىق توقتاتىلادى نەمەسە سول كاسىپپەن شۇعىلدانۋ رۇقساتى كۇالىگى كۇشىنەن قالدىرىلادى؛ تەكە جاۋاپكەرشىلىگى بار ادام ەمدەلەكەت قىزمەتكەرى بولسا، وعان تاعى زاڭ بويىنشا جازا قولدانىلادى؛ اماندىق باسقارۋعا قايشىلىق جاساۋ ٴىس - ارەكەتىن تۇدىرعاندارعا قوعام حاۋىپسىزدىگى ورگاندارى زاڭ بويىنشا جازا قولدانادى دەپ بەلگىلەنگەن.

«قىلمىستىق بىستەر زاڭى»ندا جالعان قاتەرلى جاعدايدى، نىدەت جاعدايىن، اپات جاعدايىن، حاۋىپتى جاعدايدى ويدان قۇراستىرىپ، ينفورماتسيا تورىندا نەمەسە باسقا دا مەدياالاردا تاراتىپ نەمەسە جوعاردا ايتىلعاندراي جالعان ينفورماتسيا ەكەندىگىن بىلە تۇرا، قاساقانا ينفورماتسيا تورىندا نەمەسە باسقا دا مەدياالاردا تاراتىپ، قوعامدىق ٴتارتىپتى اۋىر دارەجەدە بىلىقتىرعاندارعا 3 جىلدان تومەن مەرزىمدى قاماۋ جازاسى، قولدا جۇمىس بىستەتۇ نەمەسە باقلاۋ جازاسى بەرىلەدى؛ اۋىر زاردابى تۇدىرعاندارعا 3 جىلدان جوعارى 7 جىلدان تومەن مەرزىمدى قاماۋ جازاسى بەرىلەدى.

ٴتىلشى: ٴار دارەجەلى قاتىستى تاراۋلار ٴتۇرلى بازارلاردى قالاي قاتاڭ باسقارىپ، زات باعاسىن ٴوسىرىپ جىبەرۋ، جالعان تاۋار جاساۋ، جالعان تاۋار ساتۋ سياقتى قۇبىلىستاردان ساقتانادى. ەگەر زاڭعا قايشى قىلمىستىق ٴىس - ارەكەت تۇىلسا، وعان زاڭ بويىنشا قالاي سوققى بەرەدى؟

جوۋ جىحاۋ: قازىر جەر - جەردىڭ بازار باقلاۋ - باسقارۋ تاراۋلارى ماسكى سياقتى مەدەنيتسيناڵىق تاۋارلارعا ٴتۇيىندى تۇردە باقلاۋ - باسقارۋ جۇرگىزۇدە بازار ٴتارتىبىن بەلەتىراتىن ٴىس - ارەكەت بايقالا قالسا، قاتاڭ تەكسەرىپ ٴبىر جاقتى ەتەدى.

ەڭ جوعارى حالىق سوتى مەكەمەسىنىڭ، ەڭ جوعارى حالىق پروكۋراتۋراسىنىڭ «توسىن جۇقپالى اۋرۋ نىدەتى سياقتى اپاتتاردان ساقتانۋعا، تىزگىندەۋگە زالال جەتكىزگەن قىلمىستىق دەلولاردى بىترۋگە ناقتى قولدانىلاتىن زاڭدارعا قاتىستى ٴبىرقانشا ماسەلە تۋرالى تۇسىنىگى» بويىنشا، ەمدەلەكەتتىڭ توسىن جۇقپالى اۋرۋ نىدەتى سياقتى اپاتتاردان ساقتانۇ، تىزگىندەۋ كەزىندەگى قاتىستى بازار تيجاراتى، باعا باسقارۋ سياقتى بەلگىلەمەلەرىنە قايشىلىق جاساپ، زات باعاسىن ٴوسىرىپ، ارام پايدا تاۋىپ، بازار ٴتارتىبىن اۋىر دارەجەدە بىلىقتىرعان، زاڭعا قايشى تابىسىنىڭ سوماسى نەداۋىر قوماقتى بولعان نەمەسە باسقا دا اۋىر زاردابى بارلار، «قىلمىستىق بىستەر زاڭى»نىڭ بەلگىلەمەسى بويىنشا، زاڭسىز تيجارات جۇرگىزۇ قىلمىسى بويىنشا قىلمىسى تۇراقتاندىرىلىپ، زاڭ بويىنشا اۋىر جازاعا تارتىلادى.

ٴتىلشى: نىدەت تۇىلعان سوڭ، مەيىربان كاسىپورىندار جانە قوعامداعى قاۋىم ىركەس - تىركەس بەلسەنە اقشا، زات جىلۋ اتاپ، ەرىكتىلەر قىزمەت وتەۋىنە ات سالىستى، بۇلاردى زاڭ دارىپتەي مە؟ زاڭ بويىنشا قالاي قامتاماسىز ەتۇ كەرەك؟

جوۋ جىحاۋ: «الۋەمەتتىك يگىلىك بىستەردىنە جىلۋ اتاۋ زاڭى»نىڭ بەلگىلەمەسى بويىنشا، تابيعي يە، زاڭدىق يە نەمەسە باسقا دا ۇيىمدار ەرىكتى، اقىسىز تۇردە زاڭ بويىنشا قۇرىلعان الۋەمەتتىك يگىلىك سىپاتىندا قوعامدىق توپتارعا جانە الۋەمەتتىك يگىلىك سىپاتىندا پايدا تابۋدى كوزدەمەيتىن ٴسورىندارىنا مال - مۇلىك جىلۋ اتاۋىنا بولادى. قوعامنىڭ ٴار سالاسىنىڭ نىدەت تۇىلعان سوڭ زاتتىق ماتەريال جىلۋ اتاۋى زاڭدا بەلگىلەنگەن اپاتقا جانە دەنساۋلىق ساقتاۋ بىستەرىنە كومەكتەسۋ الۋەمەتتىك يگىلىك بىستەر ماقساتىنا ۇيلەسەدى، بۇنى زاڭمەن جونگە سالۋ رۇحى دا ىنتالاندىرادى جانە دارىپتەيدى.

ەمدەۋ قۇرىلىمدارى زاڭدى جىلۋ قابىلداۋىن ورىنعا جاتادى. ەمدەۋ قۇرىلىمدارىنىڭ سيعا تارتۋدى قابىلداۋ ۇقىمى بولعانىمەن، جىلۋدى قابىلداپ العان سوڭ، جىلۋ اتاۋشىعا زاڭدى، ٴونىمدى قولحات بەرۋى، سيعا العان مال - مۇلكتى تىركەپ، ٴتىزىم جاساپ، لايىقتى ساقتاۋى، سوندراي - اق جىلۋ قابىلداۋ جاعدايىن جانە قابىلداعان مال - مۇلكتى پايدالانۋ، باسقارۋ جاعدايىن اشىق جاريالاۋى، قوعامنىڭ باقلاۋىن قابىلداۋى كەرەك.

ٴتىلشى: بۇل رەتكى "نىدەت" شايقاسى نىدەتتەن ساقتانۇ - تىزگىندەۋدەگى زاڭ جالپىلاستىرۋ ۇگىتىنىڭ ماڭىزدىلىعىن، بۇقارانىڭ زاڭمەن جونگە سالۋ تانىمىن كۇشەيتۋدىڭ ماڭىزدىلىعىن كورسەتتى، ٴادىلياى - اكىمشىلىك تاراۋلارى زاڭمەن جونگە سالۋ ۇگىتىن جۇرگىزىپ، قالىڭ حالىق بۇقاراسىن زاڭ بويىنشا نىدەتتەن ساقتانۇ - تىزگىندەۋ قىزمەتىنە قولداۋ كورسەتكەن جانە سايكەسۋگە قالاي جەتەكتەۋى كەرەك؟

جوۋ جىحاۋ: ٴار ۇلت بۇقاراسىن نىدەتتەن ساقتانۇ - تىزگىندەۋگە قاتىستى زاڭ بىلىمدەرىن ىشكەرىلەي يگەرۋگە جەتەكتەۋ ٴۇشىن، اۆتونومياڵى رايوندىق ٴادىلياى مەڭگەرەمەسى نىدەتتەن ساقتانۇ - تىزگىندەۋگە قاتىستى زاڭمەن جونگە سالۋ ۇگىتى قىزمەتىن ورىستەتۋ تۇرالى حابارلاندىرۋ شعارىپ، اۆتونومياڵى رايوننىڭ "زاڭدى كىم اتقارسا، سول جالپىلاستىرۋ" زاڭ جالپىلاستىرۋ جاۋاپكەرشىلىگىنە ٴتۇزىمى بىرلەسكەن ماجىلىسىنە مۇشە ورىندارىدان، جەر - جەردەگى ٴادىلياى - اكىمشىلىك ورگاندارىدان مەملەكەتتىك زاڭ جالپىلاستىرۋ كەڭسەسى ۇيىمداستىرىپ، قۇراستىرىپ باسپا شعارعان «جاڭا تيپتەگى ايدارشا ۋيرۇسىپەن جۇعىمدالۋدان بولعان وكپە قابىنۋ نىدەتىنىڭ قازىرگى ساقتانۇ - تىزگىندەۋ قىزمەتىنە قاتىستى زاڭ بىلىمدەرى تۇرالى سۇراۋ - جاۋاپ»تى ٴتۇسىندىرۋ قىزمەتىن ويداعىداي بىستەۋدى تيانىاقتاندىرىپ، بۇقارا كوڭىل ٴبولىپ وتىرعان نىدەتتەن ساقتانۇ - تىزگىندەۋ ماسەلەسىن ارقاۋ ەتە وتىرىپ زاڭ، زاڭ بەلگىلەمەلەرى ۇگىتى سەرپىنىن ارتتىرىپ، ٴار ۇلت كادىر - بۇقاراسىن نىدەتكە بايسالدىلىقپەن توتەپ بەرۋگە، نىدەتتەن ساقتانۇ - تىزگىندەۋ جوعارىلاتۋدى، نىدەتتەن ساقتانۇ - تىزگىندەۋ شارالارىن ەڭ جوعارى شەكتە تۇسىنۋگە، قولداۋعا، ٴوزىن قورعاۋ تانىمىن كۇشەيتۋگە، نىدەتتەن ساقتانۇ بورىشىن زاڭ بويىنشا اتقارۋعا، ساقتانۇ - تىزگىندەۋ قىزمەتىنە ٴتارتىپتى تۇردە ات سالىسۋعا تاربيەلەپ، جەتەكتەپ، نىدەتتەن ساقتانۇ - تىزگىندەۋ توسقاۋىل شايقاسىنىڭ جەڭىسىنە باتىل قول جەتكىزۇگە زاڭمەن جونگە سالۋدىڭ تاماشا اۋقىمىن قالىپتاستىرۋدى تالاپ ەتتى.

ٴتىلشى: نىدەتتەن ساقتانۇ - تىزگىندەۋ قىزمەتى ورىستەتىلگەن مەزگىلدە، قايتكەندە حالىق بۇقاراسىنا زاڭدىق قىزمەت وتەۋ ۇسىنىپ، قايشىلىق، داۋ - شاردى شەشۇگە بولادى؟

جوۋ جىحاۋ: اۆتونومياڵى رايوندىق ٴادىلياى مەڭگەرەمەسى حابارلاندىرۋ شعارىپ، جەر - جەردەن نىدەتتەن ساقتانۇ - تىزگىندەۋ مەزگىلىندەگى الۋەمەتتىك زاڭدىق قىزمەت وتەۋ قىزمەتىن، اسىرەسە، قايشىلىق، داۋ - شاردى اداقتاپ تەكسەرۋ، تەكسەرىپ ٴبىر جاقتى ەتۇ قىزمەتىن جاقسى ىستەۋدى تالاپ ەتتى. قازىرگى نىدەتتەن ساقتانۇ - تىزگىندەۋ جاعدايىنىڭ قاجەتىنە مەڭزەس، ينتەرنەت ارقىلى قىزمەت وتەۋ قابىلەتى مەن دەڭگەيىن جوعارىلاتۋدى، "ينتەرنەت + الۋەمەتتىك زاڭدىق قىزمەت وتەۋ" ابزالدىلىعىن ساۋلەلەندىرىپ، بۇقارانى "12348" شىنجياڭ الۋەمەتتىك زاڭدىق قىزمەت وتەۋ تەكە لەنياسى، "12348" شىنجياڭ زاڭ تورى، شىنجياڭ الاقاندىعى "12348" ۇيچات شاعىن باعدارلامالىق جاساقتاماسى، شىنجياڭ پاراساتپەن جاراسترۋ ۇيچات شاعىن باعدارلامالىق جاساقتاماسى سياقتى تۇعىرلار ارقىلى جەلدە زاڭدىق قىزمەت وتەۋدى قاراسترۋعا بەلسەنە باستاۋدى، ەڭ جوعارى شەكتە بۇقارا ٴۇشىن قايشىلىق، داۋ - شاردى ويداعىداي ٴبىر جاقتى ەتۇدى زور كۇشپەن دارىپتەيمىز.

(باسى 1 - بەتتە)

"ٴار كۇنى زارارسىزداندىراسىزدار ما؟"، "قانشا ۋاقىتتا ٴبىر رەت؟". وڭتۇستىك شىنجۋا كوشەسى 777 - ٴونومرلى اۋلاداعى تۇرمىستىق قوقىر - قوقسقتاردى بەلگىلەنگەن ۋاقىتتا، بەلگىلەنگەن ورىندا تۇرگە ايىرىپ تاستاۋ ورىندا، شوكىرات زاڭكىر ورتانى زارارسىزداندىرۋ، تازالاۋ، سوندراي - اق ورتا تازالقشىلارىنىڭ جەكەلىك ساقتانۇ - قورعانۇ جاعدايىن جان - جاقتى سۇراستىرىپ، ادامداردى ٴبىر - بىرلەپ تەكسەرۋ، باسقارۋ، تۇرمىستىق قىزمەت وتەۋ، قامتاماسىز ەتۇ سياقتى قىزمەتتەردى ەگجەي - تەگجەيلى ۇعىستى. شوكىرات زاڭكىر بىلاي دەپ باسا دارىپتەدى: تۇرعىندارعا قىزمەت وتەۋ، باسقارۋ قىزمەتىن ويداعىداي بىستەۋ، اسىرەسە، ٴوز ۇيىندە اۋاشالانىپ جاتقان ادامدارداڭ دەنساۋلىعىنا جانە پسيحيكالىق جاعدايىنا قادالاي نازار اۋدارۋ، ويداعىداي، تىڭعىلىقتى قامتاماسىز ەتۇ كەرەك. سونىمەن بىرگە قوعامدىق پىكىرگە جەتەكشىلىك ەتۇدى كۇشەيتىپ، نىدەتتەن ساقتانۇ - تىزگىندەۋ كۇشتى - تاربيەسىن وتباسىلارعا، ادامدارعا دەيىن جەتكىزىپ، ٴار ۇلت بۇقاراسىنىڭ وركەنيەت ساپاسى مەن ٴوزىن قورعاۋ قابىلەتىن ٴوسىرىپ، بۇقارانىڭ توپتاسپاۋىنا، شوعىرلانباۋىنا شىنايى كەپىلدىك ەتىپ، نىدەتتىڭ ٴورىبۇىن باتىل تۇردە ٴونىمدى شاۋجايلاۋ كەرەك.

بيشۇيۇان شاعىن اۋماعىنىڭ ماڭىنداعى كوكونىستەردى تىكەلەي ساتۋ ورىندا قيار، قىزاناق، ٴبايساي، كارتوپ سياقتى كوكونىستەر رەتتى تىزبىلگەن، قامداۋ جەتكىلىكتى؛ الما، المۇرت، بانان سياقتى جەمىستەردىڭ ٴتۇرى دە مول؛ استىق، ماي اۋماعىندا ۇن، كۇرىش، وسىمدىك مايى سياقتىلاردىڭ سانى تولىق بولىپ قانا قالماستان، تاڭدايتىن مارکالاردىڭ ٴتۇرى دە كوپ ەكەن. شوكىرات زاڭكىر كوكونىس باعاسىنىڭ بەتالىسىنا ايرىقشا نازار اۋدارادى، ول كوكونىس باعاسىنىڭ جالپى جاقتان تۇراقتى ەكەندىگىن ۇعىسقاننان كەيىن كوڭىل بولە بىلاي دەدى: كوكونىس سياقتى اۋىل شارۋاشىلىق قوسىمشا ونىمدەرىن زاپاس ساقتاۋ جانە قامداۋ سەرپىنىن ۇزدىكسىز كۇشەيتىپ، "كوجە - قاتىق"تىڭ زاتى تولىق، باعاسى ورىنقتى بولۋىن قامتاماسىز ەتىپ، سۇرانىس كوپ زاتتاردى دەر كەزىندە تولىقتاپ، بازاردىڭ سۇرانىسىن قاناعاتتاندىرۋ كەرەك.

جيشۇنبەي قوقىر - قوقسقتاردى وتكەرمەلەپ تاسمالداۋ پۇنكتىندە، شوكىرات زاڭكىر بۇكىل قالانىڭ قوقىر - قوقسقتارىن زارارسىزداندىرىپ ٴبىر جايلى ەتۇ جاعدايىن ەگجەي - تەگجەيلى ۇعىستى، نىدەتتەن ساقتانۇ - تىزگىندەۋدىڭ ٴبىرىنشى شەبىندە كۇرەس جاساپ جاتقان ورتا تازالقشىلارىنا امانداستى، ولاردان حال سۇرادى. ول بىلاي دەپ اتاپ كورسەتتى: قوقىر - قوقسقتاردى ٴبىر جايلى ەتۇدە، ٴسوزسىز، قوقىر - قوقسقتاردى تازالاپ جانە تاسپ نىدەتتەن ساقتانۇدىڭ ولشەمدى تالابى بويىنشا ىستەپ، قوقىر - قوقسقتى ٴبىر جايلى ەتۇدىڭ، قوقىر - قوقسقتى وتكەرمەلەپ تاسمالداۋدىڭ نىدەتتىڭ جاڭا تارالۋ ٴتۇينى بولۋىنان ساقتانۇ كەرەك. ۇكىمەت قىزمەت وتەۋ، قامتاماسىز ەتۇ قىزمەتىن ويداعىداي ىستەپ، ورتا تازالقشىلارىنىڭ ەڭسەلەنۋىن ساۋلەلەندىرىپ، قىزمەتكەرلەردىڭ ەڭبەگىن ەسكەرۋ كەرەك.

شوكىرات زاڭكىر بىلاي دەپ باسا دارىپتەدى: شىنجياڭدا نىدەتتەن ساقتانۇ - تىزگىندەۋ جاعدايى ٴالى دە قيىن، نىدەتتەن ساقتانۇ - تىزگىندەۋدەگى ويداعىداي ىستەۋدىڭ ماڭىزدىلىعى مەن كوكەيى تەستىلگەن جەتەتانىپ، بۇكىل ەل ٴبىر تۇتاس جۇيە يدەياسىن بەرىك ورناتىپ، پارتيا ورتالىق كوميتەتىنىڭ ٴبىر تۇتاس قولباسشىلىعىنا، ٴبىر تۇتاس سايكەستىرۋىنە، ٴبىر تۇتاس ورنالاسترۇىنا باتىل تۇردە بويسۇنىپ، بۇيرىقتى ەستي سالا ارەكەتكە كەلىپ، بۇيرىقتى بۇلجىتپاي اتقارىپ، اۆتونومياڵى رايوندىق پارتكومنىڭ ورنالاسترۇى بويىنشا، نىدەتتەن ساقتانۇ - تىزگىندەۋ قىزمەتىن تىڭعىلىقتى تۇردە ويداعىداي ىستەۋ كەرەك. نىدەتتەن ساقتانۇ - تىزگىندەۋدەگى زاڭمەن جونگە سالۋ ۇگىتىن كۇشەيتۋ، قالىڭ بۇقارانى نىدەتتەن ساقتانۇ - تىزگىندەۋ قىزمەتىن زاڭ بويىنشا قولداۋعا، سايكەسۋگە جەتەكتەپ، بۇقارالىق ەمدەۋدىڭ بەرىك قورعانىس شەبىن قۇرۋ كەرەك. نىدەتتەن ساقتانۇ - تىزگىندەۋ قىزمەتىن ويداعىداي ىستەۋمەن بىرگە، قىس ماۋسىمىنداعى جىلىنۋ، سۋ، ەلەكتر، گاز، سوندراي - اق سۋ بەستىرۋ جۇيەسىنىڭ حاۋىپسىزدىگىنە شىنايى كەپىلدىك ەتۇ كەرەك. قوعام ورنىقتىلىعىن ويداعىداي قورعاپ، نىدەتتەن ساقتانۇ - تىزگىندەۋگە تاماشا قوعامدىق ورتا ازىرلەپ، نىدەتتەن ساقتانۇ - تىزگىندەۋ توسقاۋىل شايقاسىنىڭ جەڭىسىنە باتىل تۇردە قول جەتكىزۇ كەرەك.

اۆتونومياڵى رايوننىڭ ورىنباسار ٴتوراعاسى جارولا يسامدين تەكسەرۋ - زەرتتەۋدە بىرگە بولدى.